

V knjigi objavljeni prispevki so razdeljeni v pet več ali manj zaokroženih sklopov. V prvem z naslovom »Štajerska politika in uprava 1945–1953« so štiri razprave (str. 3–108) obravnavale deželno zakonodajo in upravo po letu 1945, deželne volitve na Štajerskem v novembru 1945, nastajanje strankarskega sistema v deželi v letih 1945–1953 ter boj za »nekdanjost« in končno, Avstrijsko ljudsko stranko (ÖVP) v letu 1945 – od njenega »slabega starta« do absolutne večine na novemberskih volitvah 1945.

Pod naslovom »Britanska vojaška uprava. Nadzor in opazovanje« je povezanih šest razprav (str. 111–246), ki zajemajo naslednjo problematiko: odnos Angležev do obnovitve sodstva v letih 1945–1950, delovanja graškega ljudskega sodišča v letih 1946–1955, gospodarske aspekte britanske politike v coni okupirane Avstrije 1945/46 (pod naslovom »To Keep the Austrians Alive«), Velika Britanija in začetki utrjevanja vrednot in gospodarstva v Avstriji (pod naslovom »A Step towards Unification«), begunsko vprašanje v letih 1945–1955 ob primeru taborišča v Kapfenbergu in končno problematiko poštno cenzure v letih 1945/47.

Sklop z naslovom »Povojni vsakdanjik in obnova na Štajerskem« je zajel osem razprav (str. 249–387). Pod nekoliko simboličnimi naslovi so avtorji prikazali usodo Štajercev, ki so jih sovjetski organi v kratkem času zasedbe odgnali na prisilno delo, povojno vračanje deportirancev, logorašev, ujetnikov itd. v angleško cono Štajerske, stanje oskrbe na Štajerskem v obdobju 1945–1948 in ženski vsakdanjik v povojnem času. Na območje obnove sta posegli razpravi o topilnici v Liezenu, ki je propadla po drugi svetovni vojni, in o prehodu iz vojne v mirnodobsko proizvodnjo v podjetju Metallbau Treiber KG v Gradcu. Izrecno naj navedemo prispevka O. Pickla, *Das Kriegsende 1945 und die frühe Besatzungszeit in mittleren Mürztal. Ein Beitrag zur Vergangenheitsbewältigung nach zeitgenössischen Berichten*, ter H. Eberharta, *In Gottes Namen. Das Jahr 1945 in den Tagebuchaufzeichnungen Anton Pirchegggers (1885–1949)*. Prof. Pickl je pripravil za tisk tudi par spominskih zapisov drugih avtorjev v zadnjem sklopu knjige.

Šest prispevkov pod skupnim naslovom »Bogočastje, izobraževanje in kultura« je poseglo na področje rimokatoliških, protestantskih in židovskih verskih zadev, na vlogo angleške uprave v štajerskem šolstvu v letih 1945–1947, na položaj študentov v obravnavanem desetletju in na kulturni razvoj z vidikov založništva in knjižne produkcije (str. 391–543, s slikovnim dodatkom do str. 571).

V zadnjem sklopu člankov s povezovalnim naslovom »Spomini pričevalk in pričevalcev« je zaobjetih 14 besedil, ki se časovno omejujejo predvsem na prva leta po končani drugi svetovni vojni (str. 575–688). Med njimi so tudi štirje spominski zapisi angleških funkcionarjev v zasedbeni coni na Štajerskem (A. F. Radley, major in adjutant pri šefu britanske vojne uprave polkovniku Wilkinsonu, kapetan Denys G. C. Salt, član angleške skupine v Brucku ob Muri, J. Lucas, angleški vojni zgodovinar, in B. Baker, član angleške 313. varnostne sekcije).

Knjigo, iz katere se moremo na mnogih sektorjih do podrobnosti seznaniti z organizacijo in tendencami angleške zasedbene uprave v povojni avstrijski republiki, dopolnjuje še vzporedna dogodkovna kronika Štajerske, Avstrije in sveta (str. 691–733) od februarja 1945 do 20. decembra 1955, urejena kronološko po letih in mesecih. Kroniki sledi še podrobna navedba pglavitnih arhivskih fondov, že natisnjenih zgodovinskih virov in pa časopisov, ki jih hranijo v arhivih, muzejih in knjižnicah v Londonu, Washingtonu, Gradcu in na Dunaju (str. 737–743). Uporabo knjige olajšujejo razni dodatki, zlasti seznami članov vseh angleških zasedbenih uradov, seznam kratic, avtorjev in objavljenih slik (str. 744–763).

Ferdo Gestrin

Argo XXXVIII, 1995. Ljubljana : Narodni muzej, 1995. 102 strani.

XXXVIII. številka Arga (1995), ki je izšla z rahlo zamudo šele v začetku leta 1996, obsega 102 strani tehtnih strokovnih člankov s področja raziskav slovenskega muzejskega gradiva, ki ga ilustrativno dopolnjujejo številne fotografije, risbe in tabele. Številni avtorji prispevkov iz večine slovenskih muzejev in galerij predstavljajo v svojih člankih strokovno in znanstveno problematiko, ki predstavlja najnovejše dosežke slovenskih muzejskih dokumentalistov in strokovnih muzejskih »delavcev«. V tej številki Arga je objavljenih 37 strokovnih prispevkov slovenskih muzealcev. Ta podatek jasno kaže na to, da se je revija Argo povsem uveljavila med slovenskimi strokovnimi kolegi.

V prvem sklopu so predstavljeni osrednji in temeljni članki te številke Arga:

– Gojka Pajagić Bregar, *Predstavitev inventarnih števil za muzejske tekstilne pridobitve in njihovo sistematično pritrjevanje*. Avtorica v prispevku opozori na poškodbe, ki so nastajale na tekstilnih objektih zaradi nepravilnih inventarizacij v preteklih časih in priporoča sistematično in enotno označevanje inventarnih števil. Nazorno opiše način inventarizacije in posreduje naslov za nabavo materiala. Kot praktično možnost predstavi metodo, ki jo uporabljajo v Canadian Institute Ottawa.

– Nataša Kolar, *Šmartno pri Litiji v prvi polovici 19. stoletja*. Avtorica nam predstavi Šmartno pri Litiji v prvi polovici 19. stoletja, kakor ga opisuje franciscejski kataster. Podrobno je prikazana tipografija, gospodarstvo in socialni položaj kmeta. Občina Šmartno pri Litiji je bila do izgradnje južne železnice leta 1849 središče upravnega, gospodarskega in sakralnega območja; po tem pa je izgubljala na pomenu. Avtorica ugotavlja, da so prenesli navedene dejavnosti postopoma v Litijo, oziroma jih je napredek industrije izpodrinil.

– Darja Koter, *Lesena pihala dunajskih izdelovalcev v Pokrajinskem muzeju Ptuj*. Med lesenimi pihali se je v ptujskem muzeju ohranilo nekaj glasbil odličnih dunajskih izdelovalcev, ki so delovali od konca 18. do srede 19. stoletja. Zbirka starih glasbil Pokrajinskega muzeja Ptuj, ki se v zavest poznavalcev ter strokovnjakov vrašča v zadnjem desetletju, vse bolj dokazuje, da so pri nas ohranjeni po številu sicer skromni, a tudi imenitni instrumenti, kakršne so nedvomno ustvarjali Lotz Tauber, Hamming in Koch.

– Primož Lampič, *Arhitekturni muzej Ljubljana – Kustodiat za fotografijo*. Avtor predstavlja kratko zgodovino muzejskih in galerijskih dejavnosti Arhitekturnega muzeja Ljubljana na področju fotografije od ustanovitve muzeja leta 1972 do danes, obravnava stališča strokovnih delavcev do fotografije kot dokumentarnega in izraznega medija. V opombah podaja izbrano bibliografijo njihovih zapisov o tej problematiki, hkrati pa razkriva načrte za prihodnji razvoj kustodiata za fotografijo.

– Brane Lamut, *Živalska fibula iz Petovije*. V članku je predstavljena rimskodobna živalska fibula na zobatem šarnirju z najdišča Ptuj – Panorama (Poetovio). Bronasto posrebreno fibulo v obliki zajčka, nekoč z vdelanimi emajlom, ki je bila odkrita kot površinska najdba, lahko le okvirno datiramo v razpon med zadnjimi desetletji 1. stoletja in konec 2. stoletja n.št. Emajliranje kaže na morebitno keltsko tradicijo.

– Vida Stare, *Zbirka visokega srednjega veka v Arheološkem oddelku Narodnega muzeja*. Zbirka visokega in poznega srednjega veka v arheološkem oddelku ima 11203 predmetov iz raznih najdišč. Največ predmetov (10620) je iz srednjeveškega Otoka pri Dobravi – freisinškega trga Gutenwert. Nekaj kosov je iz neinventariziranih najdb pred 2. svetovno vojno, npr. vrček iz Jugorja. V novejšem času se zbirka izpopolnjuje s slučajnimi najdbami iz okolice starih gradov in drugih porušeni srednjeveških stavb, npr. grada Hasberg, Pustega grada nad Lipnico pri Radovljici in drugih.

– Dejan Vončina, *Prva muzejska zbirka na računalniškem zaslonu*. Avtor predstavlja prvo muzejsko zbirko oziroma katalog na CD-Rom-u, ki ga je leta 1995 izdal Muzej novejšje zgodovine v Ljubljani v nakladi 1000 izvodov. Dvojezični katalog v slovenščini in angleščini »Slovenski bankovci in kovanci 1918–1995« celovito predstavlja denar, ki je bil v obtoku od 1918 do 1995 na Slovenskem. Zbirka obsega okrog 4.000 bankovcev, 1.200 kovancev in 100 vrst nadomestnega denarja. Digitalni katalog vsebuje 137 kovancev, 137 bankovcev ter 557 njihovih različic. Pri projektu so sodelovali uveljavljeni slovenski numizmatiki in zbiralci ter Banka Slovenije.

– Ivan Žižek, *Iz ptujškega arheološkega depoja*. Članek govori o bronasti antični fibuli z nazaj zavito nogo, ki je shranjena v depoju Pokrajinskega muzeja Ptuj. V Sloveniji sta do sedaj najdeni dve takšni fibuli. Prva pripada enodelni varianti tega tipa. Najdena je bila na Gradišču na Čepini. Fibula, ki pripada tipu dvodelnih fibul, je bila najdena pri izkopavanju 3. mitreja na Zg. Bregu leta 1913. V antično Petovijo jo je lahko prinesel vojak v začetku 2. polovice 3. stoletja, ko sta bila v Petoviji stacionirana dva oddelka legij: XIII. Gemine in V. Macedonice. Podobne fibule so arheologi našli vzdolž podonavskega in rimskega limesa, tako da jih pripisujejo k nošnji rimskih vojakov.

V drugem sklopu so predstavljene ocene oziroma povzetki strokovne literature s področja sodobne muzeologije, konservatorstva ter historiografije. V tretjem vsebinskem sklopu so predstavljeni Valvasorjevi nagrajenci za leto 1995. Posebno vsebinsko poglavje pa tvori poročila slovenskih muzejev – muzealcev, ki se udeležujejo domačih in tujih strokovnih konferenc, srečanj in simpozijev. Eden od najpomembnejših sklopov predstavljajo ocene razstav, ki so rezultat strokovnega dela slovenskih muzealcev, umetnostnih zgodovinarjev, zgodovinarjev, arheologov, etnologov in numizmatov. V člankih predstavljajo stanovski kolegi kritike in ocene razstav kot načina prezentacije slovenske kulturne dediščine, oplemenitene z najnovejšimi rezultati strokovnega in znanstvenega dela.

Za zaključek bi dodal, da ima revija *Argo* pomembno vlogo pri osvetlitvi in izmenjavi izkušenj varovanja naravne in kulturne dediščine, ki jo slovenski muzeji hranijo, proučujejo in razstavljajo. S strokovnimi in raziskovalnimi prispevki s področja sodobne muzeologije slovenski muzeji preverjajo metodološka izhodišča, predstavljajo specifične zbirke in drugo dokumentarno gradivo ter posredujejo izkušnje s področja vzgoje in izobraževanja. Želim si, da bi po reviji *Argo* posegali tudi bralci, ki se ukvarjajo z varstvom naravne in kulturne dediščine, strokovnjaki s področja zgodovinskih znanosti in drugi.